

PERSONAL VERSION

This is a so-called personal version (author's manuscript as accepted for publishing after the review process but prior to final layout and copyediting) of the article: Wilén, K B 2012, 'Luonto markkinoilla – eilisen syyt ja tämän päivän seuraukset' *Peruste*, vol 2012, no. 1, pp. 16-25. <http://www.vasemmistofoorumi.fi/wp-content/uploads/2012/11/luontomarkkinoilla.pdf>

This version is stored in the Institutional Repository of the Hanken School of Economics, DHANKEN. Readers are asked to use the official publication in references.

LUONTO MARKKINOILLA — EILISEN SYYT JA TÄMÄN PÄIVÄN SEURAUKSET

Luonnon ja ekosysteemitoimintojen arvottamiseen suhtaudutaan tänä päivänä laajalti itsestään-selvyytenä. Arvottamisen seuraukset voivat kuitenkin olla täysin vastakkaisia niille päämäärille, joilla arvottaminen perustellaan. Ympäristöoikeudenmukaisuuden ja demokratian näkökulmasta arvottaminen on ongelmallista. Luonnon arvottaminen ja alistaminen talouden ehdoille on ongelmallista myös siksi, että kasautumiseen perustuva talousjärjestelmä ei huomioi ekosysteemien fyysistä rajallisuutta.

ELINA TURUNEN & KRISTOFFER WILÉN

Vaikuttaisi siltä, ettei kovin moni muista tai tunne niitä ajatuksia, jotka olivat taustalla, kun alettiin puhua ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden hyödystä ihmisille. Moni ei myöskään muista, miksi jotkut tutkijat halusivat asettaa niille rahallisia arvoja. Alkuperäinen ajatus oli puhtaasti informatiivinen ja pedagoginen. Sen tarkoitus oli lisätä julkista kiinnostusta luonnon monimuotoisuuden suojelua kohtaan ja tietoisuutta siitä. Ympäristön tila oli koko ajan heikentymässä ja tämä oli yritys paikata perinteisen luonnonsuojeluliikkeen epäonnistumista (Gómez-Baggethun et al., 2010).

Ajatuksena oli, että koska poliittiset päättäjät ymmärtävät vain rahan päälle, kommunikoidaan luonnonsuojelun merkitys heille rahassa mitattuna. Toisin sanoen, jos luonnolla ei ole hintaa, niin esimerkiksi kustannushyötylaskelmissa tai kansallisessa tilinpidossa luonnon ja ekosysteemitointojen arvo on nolla. Luonnolla ei näin ole merkitystä. Siksi jonkinlaisen hinnan asettaminen oli joidenkin tutkijoiden mielestä pragmaattinen ratkaisu. Se oli tietoisesti lyhytnäköinen yritys viestittää luonnonsuojelun tärkeyttä poliitikoille valtavirtaisen taloustieteen kielellä, uskoen ettei parempia vaihtoehtoja ole. Alkuperäiset syyt ovat miltei unohtuneet ja nyt uskotaan laajalti, että pitkäaikainen ratkaisu ekosysteemien pelastamiseksi on niiden hinnoittelu ja hyödykkeistäminen. (Gómez-Baggethun et al., 2010;

Norgaard, 2010; Spash, 2008.)

Termi 'ekosysteemipalvelut' keksittiin alun perin kuvastamaan yhteiskunnan ja talouden eli ihmisen riippuvuutta ekosysteemeistä ja niiden toiminnoista. (Norgaard, 2010.) Ekosysteemipalvelut ovat hyötyjä, jotka ekosysteemit tarjoavat ihmisille. Niitä ovat muun muassa puhdas ilma, ilmaston tasapainottaminen ja suoja tulvilta (Gómez-Baggethun ja Ruiz-Pérez, 2011). 'Ekosysteemitoinninnat' muuttuvat ekosysteemipalveluiksi ja -hyödykkeiksi, kun keskipisteessä on ihmisten niistä saama hyöty (Spangenberg ja Settele, 2010).

Hyödykkeistämisellä tarkoitetaan markkinoiden laajenemista alueille, joissa ne eivät aiemmin toimineet. Tavaroiden ja palveluiden tulee kaupan käynnin kohteita ja ennen kaupan ulkopuolella olleet suhteet muuttuvat kaupallisiksi. Ekosysteemitointojen hyödykkeistäminen viittaa uusien ekosysteemitointojen sisällyttämistä hintajärjestelmään ja markkinoille. (Gómez-Baggethun ja Ruiz-Pérez, 2011.)

Hyödykkeistämisprosessi koostuu neljästä päävaiheesta, joista ensimmäinen on ekosysteemitointojen diskursiivinen kehystäminen ihmiskuntaa palveleviksi ekosysteemipalveluiksi. Tämä tapahtui 1960-luvulla. Toisessa vaiheessa ekosysteemitointojen/palveluiden 'käyttöarvo' ilmaistaan hinnoittelun avulla 'vaihtoarvona', eli arvoa mitataan rahassa. Tätä yritettiin jo 1950-luvulla, mutta asia jäi laajalti huomiotta. 1990-luvulla luontoa ja sen toi-

mintojen tuomia hyötyjä alettiin mitata yhä enemmän rahassa. Vaikutusvaltais-
sin ja suuntaa näyttänyt esimerkki täs-
tä on Costanzan ym. vuonna 1997 te-
kemä planeetan ”luontopääoman”
kokonaisarvon arvioiminen. Tämän
jälkeen arvottamisesta ja hinnoittelus-
ta tuli ekosysteemipalveluihin liittyvän
tutkimuksen tärkein tavoite.

Prosessin kolmannessa vaiheessa jol-
lekin taholle myönnetään omistusoikeus
tiettyyn ekosysteemipalveluun

**ON TÄRKEÄÄ MUISTAA, ETTÄ
HYÖDYKKEISTÄMISPROSESSI
EI OLE YHDENSUUNTAINEN
TAI PERUUTTAMATON.
YHTEISKUNTA VOI PÄÄTTÄÄ,
MINKÄ TULEE TOIMIA
HYÖDYKKEENÄ JA MINKÄ EI.**

tai niihin alueisiin, jotka tuottavat näi-
tä palveluita. Tämä tapahtuu useim-
miten yksityistämisen kautta, mitä on
esimerkiksi Hardinin (1968) tekstin jäl-
keen puolustettu keinona resurssien lii-
kakäytön ehkäisemiseksi. Neljäs vaihe
liittyy ekosysteemipalveluiden kauppal-
listamiseen eli niiden markkinoiden
luomiseen. Jo olemassa olevia esimerk-
kejä tästä ovat Markets for Ecosystem
Services (MES) ja Payments for Ecosys-

tem Services (PES).¹ Näiden suosio on
kasvanut 2000-luvulla. (Gómez-Bag-
gethun ja Ruiz-Pérez, 2011; Gómez-Bag-
gethun et al, 2010)

On tärkeää muistaa, että hyödyk-
keistämisprosessi ei ole yhdensuuntai-
nen tai peruuttamaton. Yhteiskunta
voi päättää, minkä tulee toimia hyö-
dykkeenä ja minkä ei. Voiko luontoa
sitten arvottaa rahallisesti ilman, että
sitä hyödykkeistää? Esimerkiksi Cos-
tanza (2006) haluaa uskoa näin. Toisten
(Gómez-Baggethun ja Ruiz-Pérez, 2011)
mielestä tämä on hieman naiivia, sillä
siinä ideologisessa, institutionaalisessa
ja taloudellisessa kontekstissa, jos-
sa ekosysteemipalvelututkimus toimii,
ei ole realistista olettaa, että rahallinen
arvottaminen ei edistäisi samalla myös
hyödykkeistämistä. Arvottamista ei voi
erottaa poliittisista prosesseista, joiden
kautta markkinat laajentavat rajojaan
ja joiden kautta taloudellinen arvo val-
taa uusia alueita.

YMPÄRISTÖKRIISI 'MARKKINAVIRHEENÄ' JA LUONNON HINNOITTELUA TUKEVAT SUUNTAUKSET

Iso-Britannian hallituksen tilaaman
vaikutusvaltaisen Sternin raportin
(2006) mukaan ilmastonmuutos on
kaikkien aikojen suurin ”markkinoiden
epäonnistuminen”.² Epäonnistumis-
ta siis painotetaan, mutta se nähdään
kuitenkin vain yksittäisenä epäonnis-
tumisena muutoin täydellisesti toimi-
vassa järjestelmässä. Samanlainen lä-

1 Markets for Ecosystem Services (MES) toimii mm. ilmastoon liittyvässä kaupankäynnissä käsittäen päästökauppaa, mm. Chicago Climate Exchange ja Emission Trading Scheme (ETS). Payments for Ecosystem Services (PES) toimii myös ilmastoon liittyvässä kaupassa. Sen kautta pyörii mm. YK:n ilmastositomusta täydentävän Kioton pöytäkirjan puhtaan kehityksen mekanismi (CDM) ja kehitysmaiden metsäkadon ja metsien heikkenemisen estämisen mekanismi (REDD+). Costa Rica oli ensimmäinen maa, jossa asetettiin PES-markkinat kansallisella tasolla.

2 'Markkinavirhe' ja 'markkinoiden epäonnistuminen' (market failure) tarkoittavat uskoa siihen, että markkinat olisivat esimerkiksi voineet ratkaista ympäristökriisin, mutta epäonnistuivat siinä.

hestymistapa oli myös The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) -raportilla vuodelta 2010 jota yleisesti kutsutaan ”biodiversiteetin Sternin-raportiksi”. Valtavirtainen, usklassinen taloustiede näkee kaikki (negatiiviset) ulkoiskustannukset ja -vaikutukset markkinoiden epäonnistumisina, joiden todellista kustannusta ei olla onnistuttu sisällyttämään hintoihin.

Sen sijaan ekologisen ja institutionaalisen taloustieteen näkökulmasta (esim. Kapp, 1970; Martínez-Alier, 2002; Martínez-Alier ja O’Connor, 1999) ulkoiskustannukset ja -vaikutukset voidaan myös määritellä ’onnistuneiksi kustannussiiroiksi’. Ilmastonmuutoksen ja muiden ympäristöongelmien kohdalla tämä tarkoittaisi ’onnistuneita kustannussiiroja’ tulevien sukupolvien, köyhien ihmisten (niiden, joihin ympäristöongelmat vaikuttavat jo nyt ja lähitulevaisuudessa yhä enemmän), muiden eläinten ja luonnon maksettavaksi.

Usklassisten ympäristötaloustieteilijöiden mukaan huonoja asioita (tässä tapauksessa ympäristöongelmia) tapahtuu vahingossa, koska hintasignaalit ovat väärät tai koska markkinat puuttuvat. Kunhan hinta saadaan oikeaksi, ongelmat ratkeavat. Tällaisessa ajattelussa on jätetty huomiotta se, miten poliittinen valta on jaettu, kenen äänillä ja arvoilla on väliä, ketä kuunnellaan ja ketä ei (Martínez-Alier, 2002). Spash (2011, 364) toteaaakin, että ”valitettavasti, sosiaaliset, poliittiset, eettiset, ja institutionaaliset tekijät ovat jotain mitä ympäristö- ja luonnontieteilijöitä ei ole opetettu huomaamaan ja valtavirtaisia taloustieteilijöitä on opetettu laiminlyömään”.

Alussa mainittu luonnonsuojelun

merkityksen kommunikoiminen rahassa on ensimmäinen kolmesta ekosysteemien arvottamisen pääsuuntauksesta, jotka Spash (2008) on tunnistanut. Hän kutsuu sitä ”pragmatismiksi tai poliittiseksi realismiksi”. Toinen suuntaus on ”poliittinen ja taloudellinen idealismi”, joka on lähtöisin uusliberalistisesta vapaiden markkinoiden poliittisesta filosofiasta. Sen mukaan maailman pitäisi toimia niin, että kaikki arvot ilmaistaan markkinoilla. Kolmas suuntaus on ”tie-

UUSKLASSISTEN YMPÄRISTÖ-
TALOUSTIETEILIJÖIDEN MUKAAN
HUONOJA ASIOITA (TÄSSÄ
TAPAUKSESSA YMPÄRISTÖ-
ONGELMIA) TAPAHTUU
VAHINGOSSA, KOSKA HINTA-
SIGNAALIT OVAT VÄÄRÄT TAI
KOSKA MARKKINAT PUUTTUVAT.

teellinen empirismi”, jonka mukaan markkinoilla ilmaistut arvot kuvastavat totuutta, ihmisten todellisia arvoja. Valtavirran (ympäristö)taloustieteilijät argumentoivat usein tämän oletuksen pohjalta. Mitä suurempi määrä euroja ihmisellä on, sitä enemmän hänen arvonsa painavat markkinoilla, ja sitä suurempi mahdollisuus ja oikeus hänellä on luonnonvarojen käyttöön ja päästöjen aiheuttamiseen.

Jotta markkinoiden olisi mahdollista kohdentaa resursseja, niillä pitää siis olla hinta. Yleisen usklassisen oletuksen mukaan resurssin hinta nousee, kun sen saatavuus niukkenee. Usklassiset taloustieteilijät ovat myös

kääntäneet saman logiikan päälle. Koska hinnat laskevat tai eivät nouse, se voi heidän käsityksensä mukaan tarkoittaa vain ja ainoastaan, että kyseistä resurssia on yllin kyllin.

Seuraava argumentti on lähempänä totuutta: jos resurssit ovat niukat ja jos markkinatoimijat tietävät niiden olevan niukat, resurssien hinnat tulevat nousemaan. Jotta markkinat voisivat toimia, jokaisen osallistujan on itsenäisesti ymmärrettävä markkinoiden ja hintajärjestelmän taustalla vallitsevaa

todellisuutta. Emme siis voi ymmärtää todellisuutta markkinoiden kautta riippumatta siitä, mitä markkinatoimijat tietävät ja ymmärtävät, vaikka uusklassiset taloustieteilijät näin olettavatkin. Kun maailmaa ja sen arvoja katsotaan pääasiassa talouden linssien läpi (käännetään talouden kielelle ja alistetaan talouden ehdoille), eletään ekonomismi-uskon ja -myyttien varassa. Tällöin pääperiaatteena on kasautuminen kasautumisen vuoksi ja kasvu kasvun vuoksi. (Kallis, Martínez-Alier ja Nor-

gaard, 2009).

Viime vuosikymmenten aikana on ryhdytty määrittämään rahallista arvoa ”perinteisten luonnonvarojen” – kuten esimerkiksi raaka-aineiden ja puutuotteiden – ohella ekosysteemitoinnoille ja luonnon monimuotoisuudelle. Herää kysymys, tulisiko luontoa suojella, vaikka siitä ei olisi mitään hyötyä ihmisille? McCauleyn (2006) esimerkki Costa Ricasta kuvaa sitä, mitä tapahtuu, kun ekosysteemitoinnoille annettava arvo johtuu vain sen ihmisille tuottamasta hyödystä:

”Entisellä Finca Santa Fe:n kahviplantaasilla Valle del Generalissa lähimetsien mehiläiset tuottivat plantaaseille pölytyspalveluja arviolta 60 000 dollarin arvosta vuodessa. Pian Finca Santa Fe kuitenkin raivasi kahvin ja istutti sen tilalle ananasta, todennäköisesti yhden vuosisadan pahimman kahvin hintojen romahduksen vuoksi. Ananaksen tuotannossa ei tarvita pölyttäjiä. Yksinkertaisen logiikan mukaan muutamien vuosien jakson aikana pölyttäjien rahallinen arvo Finca Santa Fen ympärillä olevissa metsissä putosi 60 000 dollarista vuodessa nolnaan.”

Jos perustelisimme luonnonsuojelua vain sen tuottavuudella, niin mitä voisimme sanoa luonnon arvon alentues-
sa?

Ihmisen, yhteiskunnan ja luonnon väliseen suhteeseen liittyy arvoja, joita on mahdotonta laskea yhteen ja muuttaa ”neutraaliksi” rahalliseksi arvoksi (esim. O’Neill, Holland ja Light, 2008; Martínez-Alier, Munda ja O’Neill, 1998). Tästä syystä taloudellista arvottamista ei tulisi käyttää ainoana päätöksentekokriteerinä, kuten tänä päivänä usein tehdään. Rahallisen arvon sijaan pää-

IHMISEN, YHTEISKUNNAN
JA LUONNON VÄLISEEN
SUHTEESEEN LIITTYVÄ ARVOJA,
JOITA ON MAHDOTONTA
LASKEA YHTEEN JA MUUTTAA
”NEUTRAALIKSI” RAHALLISEKSI
ARVOKSI.

töksentekoprosessissa olisi esimerkiksi Spashin (2008; 2012) mielestä parempi käyttää monia kriteerejä, jotka ottavat huomioon sosioekonomiset tekijät sekä luonnon tilaa mittaavat biofysiset mittarit (esim. ‘Nature Index’ Norjassa).

Markkinoiden tehokkaan kohdentamisen roolia ja mahdollisuuksia ympäristöongelmien ratkomisessa liioitellaan helposti ja laajalti. Ekologisen taloustieteen mukaan tärkeys- ja toimenpidejärjestyksen tulisi olla seuraava: 1) rajat (esimerkiksi selkeä ja tarpeeksi tiukka katto luonnonvarojen käytölle ja kasvihuonepäästöille), 2) sosiaalisesti oikeudenmukainen jakopolitiikka, 3) tehokas kohdentaminen. Vasta kolmannessa kohdassa markkinat tulevat mukaan kuvaan. Markkinoilla ei ole mitään tekemistä kahden ensimmäisen kanssa. (Daly, 1996.) Ekosysteemitointojen luonteen takia niitä on mahdotonta kohdentaa markkinoiden avulla, sillä ne eivät täytä tarvittavia kriteerejä: niille ei voi myöntää omistusoikeutta ja estää muita käyttämästä niitä. Ne tulisi tällöin kohdentaa muiden instituutioiden avulla (Daly ja Farley, 2010).

Vaihtoehtoinen lähestyminen ekosysteemeihin voisivat olla yhteisresurssit, commonsit. Tuttuja commonseja ovat esimerkiksi jokamiehenoikeudet, oi-

RIO+20-KOKOUKSEN TULOKSET OLIVAT HEIKOT. GREENPEACEN PÄÄSIHTEERI KUMI NAIDOOON MUKAAN PÄÄTÖSASIAKIRJA VESITETTIIN ENNEN KUIN VALTIONPÄÄT TULIVAT EDES PAIKALLE.

keudet hyödyntää luontoa tietyn ehdoin. Commonsit ovat yhteisresursseja, joilla ei ole omistajaa eikä vaihtoarvoa. Niitä ei siis vaihdeta markkinoilla.

KANSAINVÄLINEN POLITIIKKA JA LUONNON HYÖDYKKEISTÄMINEN

Ympäristön hyvinvointia käsittelevät kansainväliset huippukokoukset ovat myös aktiivisesti edistäneet luonnon hinnoittelua, tuotteistamista ja näin syntyvää kaupankäyntiä. Esimerkkinä toimii G8+5-maiden Potsdam-hanke. Ennen kyseisen hankkeen julkistamista, Saksan silloinen ympäristöministeri Sigmar Gabriel sanoi, että ”Biodiversiteetti tarjoaa globaalille taloudelle vielä käyttämättömän aarreaitan, josta löytyy korvaamattomia ja laajoja mahdollisuuksia innovatiivisille tuotteille ja prosesseille.” (BBC, 2007). Potsdam-hanke johti The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) -tutkimushankkeen, jonka taustalla ovat muun muassa YK:n ympäristöohjelma UNEP ja Euroopan komissio. Sama trendi jatkui YK:n biodiversiteettisopimuksen osapuolikokouksessa COP 10 Nagoyassa vuonna

2010³ ja viimeisimpänä ’vihreän talouden’ teeman alla Rio+20 -konferenssissa vuonna 2012. Paljon on tapahtunut siten vuoden 1982, kun julkaistiin YK:n ”World Charter for Nature”, jossa selkeästi korostettiin luonnonsuojelun itseisarvoa, riippumatta sen arvosta ihmisille.

Rio+20-kokouksen tulokset olivat heikot. Greenpeacen pääsihteeri Kumi Naidoon mukaan päätösasiakirja vesitettiin ennen kuin valtionpäätt tulivat edes paikalle. Harvat sitoumukset ja tavoitteet poistettiin yksitellen. (Greenpeace 2012.)

Rio+20-kokouksen yhteydessä järjestetyn kansalaisyhteiskuntaa kokoavan Peoples’ Summitin julkilausuma syyttää moninaisen kriisin aiheuttajia väärin ratkaisujen esittämisestä toistamiseen. Julkilausuman mukaan niin sanottu ”vihreä talous” on kapitalismin nykyisen vaiheen yksi keskeinen käsite, joka hyödyntää niin vanhoja kuin uusiakin mekanismeja. Näihin kuuluvat mm. teknologioiden keskittäminen, hiilimarkkinat sekä julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudet. Peoples’ Summitin keskeinen viesti on ”commonsien puolesta, elämän hyödykkeistämistä vastaan”.

Spash (2009) on kutsunut hinnoittelua ja hyödykkeistämistrendiä uudeksi ympäristöpragmatismiksi. Se ei ole täysin vieras asia Suomen ympäristökeskusteluissakaan. Selkein esimerkki tästä on Finnish Business & Society ry:n (FiBs) järjestämä Business & Biodiversity -tilaisuus marraskuussa 2010.⁴ Tapahtuman jälkeen esimerkiksi Talouselämä

3 Tätä kirjoittaessamme lokakuussa 2012, Intian Hyderabadissa järjestetään COP 11, globaaleihin biodiversiteettikysymyksiin keskittyvä Nagoyan jälkeinen kokous.

4 <http://www.fibsry.fi/business-biodiversity-yhteenveto>

uutisoi aiheesta otsikoilla “Luonto pitää hinnoitella” ja “Bisnesmahdollisuudet kasvavat puussa”. Linja on hyvin samankaltainen kuin aikaisemmassa esimerkissä Saksan ympäristöministeristä, jonka mielestä “luonnon monimuotoisuutta ei käytetä tarpeeksi tehokkaasti, koska se jää markkinoiden ulkopuolelle. Ja mikä pahempaa, se voi siten jäädä kokonaan meidän ulottumattomiin.” (Spash, 2008: 265.)

Spash ja Aslaksen toteavat, että “uudelta ympäristöpragmatismilta puuttuu tarve akateemisen korrektiuden teeskentelyyn. Se suuntautuu puhtaasti pääoman kasautumisen markkinaperustaisen talousjärjestelmän jatkuvaan laajentumiseen. Ekosysteemit ja biodiversiteetti ovat siten tarpeellisia vain siinä määrin kuin ne luovat (rahallista) vaurautta ja tukevat talousjärjestelmää.” (Spash ja Aslaksen, 2012: 15.)

KASAUTUMISEN ONGELMAT

Luonnonvarojen kestävä käytön voidaankin ajatella olevan nykyisen talousjärjestelmän puitteissa ylipäänsä ongelmallista siihen sisältyvän kasautumispyrkimyksen vuoksi. Säilyttääkseen arvonsa pääoman on uusiuduttava. Tästä johtuen sen on laajennuttava uusille alueille. Syntynyt lisäarvo täytyy investoida, kun kaikkea ei voida kuluttaa. Laajentuminen tapahtuu sekä maantieteellisesti että uusille aloille, kuten terveydenhuoltoon tai koulutukseen. David Harvey kirjoittaa, että on vaarallista ylikorostaa luonnon kapitalismille asettamia esteitä. Tästä voi seurata, ettei keskitytä kapitalismin dynamiikkaan, joka pakottaa ympäristömuutoksiin alun perin, eikä

sosiaalisiin suhteisiin, jotka ajavat dynamiikkaa tiettyihin ympäristöllisesti perversseihin suuntiin (Harvey 2010, 77).

Toisin sanoen ei pidä luottaa siihen, että maapallon rajat itsestään rajoittaisivat riittävästi tai riittävän varhain luonnonvarojen tuhoamista. Luonnonvarojen hinnoittelu on yksi pääoman laajentumisen seuraus. Jos tätä nykyiseen talousjärjestelmään sisäänrakennettua kasvupyrkimystä ei huomioida, on vaikea löytää ratkaisuja luonnonvarojen kestäväälle käytölle fyysisesti rajallisella maapallolla. Siksi on löydettävä taloudellisen toiminnan ja elämän muotoja, joissa biodiversiteettiä voidaan suojella ja joita ei ole sidottu jatkuvaan talouden kasvutavoitteeseen. Näille elämänmuodoille ei voi asettaa hintaa.

LUONNONVAROJEN KESTÄVÄN
KÄYTÖN VOIDAANKIN
AJATELLA OLEVAN NYKYISEN
TALOUSJÄRJESTELMÄN
PUITTEISSA YLIPÄÄNSÄ
ONGELMALLISTA
SIIHEN SISÄLTYYVÄN
KASAUTUMISPYRKIMYKSEN
VUOKSI. SÄILYTTÄÄKSEEN
ARVONSA PÄÄOMAN ON
UUSIUDUTTAVA. TÄSTÄ JOHTUEN
SEN ON LAAJENNUTTAVA
UUSILLE ALUEILLE.

**VAROJEN KASAUTUMINEN
KAPITALISTISEN TUOTANTO-
PROSESSIN ULKOPUOLELLA
TAPAHTUU INHIMILLISTEN,
YHTEISKUNNALLISTEN JA
LUONNON RIKKAUKSIEN
PAKKOLUNASTUKSEN KAUTTA.
TÄMÄ ON NS. ALKUPERÄISTÄ
KASAUTUMISTA.**

TALOUDELLINEN TUOTANTO ON MUUTOKSESSA

Pääoma ei määritä yhteistyön tekemistä niin laajasti kuin ennen. Tuotannosta on tullut yhä enemmän biopoliittista.⁵ (Hardt & Negri 2009, 140–141.) Työvoima voi tuottaa yhteistyötä suhteellisen autonomisesti. Esimerkiksi tietoon liittyvässä työssä ihminen on itsensä tuotannonväline. Pääoma pyrkii varmistamaan ihmisten toiminnan, kuten hoivan tuottamisen, ja ottamaan tämän toiminnan tuotoksen lopulta itselleen. Pääoman kasautuminen on siten yhä enemmän ulkoista itse tuotantoprosessille. Varojen kasautuminen kapitalistisen tuotantoprosessin ulkopuolella tapahtuu inhimillisten, yhteiskunnallisten ja luonnon rikkauksien pakkolunastuksen kautta. Tämä on ns. alkuperäistä kasautumista. (Hardt & Negri 2009, 137–139.)

Myös commonsit, yhteisresurssit voivat olla ongelmallisia, jos ne on sidottu kapitalistiseen kasvuun. Esi-

merkiksi jokin ihmisten yhteisesti ja autonomisesti kehittämä teknologinen sovellus voi päätyä pääoman kaappamaksi ja tuotteeksi markkinoille. Yhteinen tuotos voi olla kuitenkin myös materiaalisempi ja tuotantotapa hyvinkin perinteinen. Myös esimerkiksi maatilakun valtaaminen voi olla yhteisresursien kaappaamista. Pääoma pyrkii commonsien tuotantoa tukiessaan samalla itsesäilytykseen jatkuvan kasvun kautta tekemällä nopeita voittoja, tapahtui se sitten hoivan tai kaivoksen laajenemiseen suunnitellun maatilakun avulla. (De Angelis 2009, 32–33.)

Kuten aiemmin totesimme, luontoon liitetään omistusoikeuksia. Esimerkiksi siemeniä ja kasvilajeja patentoidaan. Luontoa yksityistetään myös intellektuaalisten omistusoikeuksien kautta, kun luonnonvarojen hallinta tulee yhä riippuvaisemmaksi patentoiduista teknologisista keksinnöistä (puhdas teknologia, veden käsittely ja suolanpoisto, jne.) (Petitjean 2012, 73.) Yhteistä aidaataan ikään kuin kaksinkertaisesti.

Luonnonvarojen suojelun tulisi mennä järjestelmän juurille. Frederik Blauwhof kirjoittaa marxilaisen poliittisen taloustieteen kritisoivan ekologista taloustiedettä siitä, että se näkee pääoman staattisena muuttujana, mikä myös hämärtää sen meneillään olevan kasautumisprosessin. Marxilaisittain pääoma ei ole vain tavaroiden ja palvelujen tuottamiseen tarvittava välinerakenteiden ja resurssien varasto, vaan *sosiaalisen suhteen ilmaisu*. Kasau-

5 Kehittyneissä talouksissa teollisuuden rooli on pienentynyt tuotannon siirtyessä halvemman tuotannon maihin, kun samalla palvelu- ja tietotyön sekä kulttuuriteollisuuden osuudet ovat kasvaneet. Työ on verkottunut, kansainvälistynyt, globalisoitunut, joustavoitunut ja työnteon muodot ovat moninaistuneet. (Julkunen 2008, 12, 141.) Toisaalta kapitalistisen tuotannon tulokset ovat yhä enenevässä määrin sosiaalisia suhteita ja elämänmuotoja. Tuotannosta on tulossa biopoliittista, kun mm. immateriaalinen tuotanto vahvistuu ja affektiiviset, emotionaaliset ja suhteita käsittävät piirteet korostuvat. (Hardt & Negri 2009, 131–134.) Biopoliittista tuotantoa kuvaavat siten entistä enemmän elävien ihmisten tuottamat asiat, kuten ajatukset, vuorovaikutus, puhe, sosiaalisuus ja tunteet.

tumismekanismin murtaminen edellyttää, että käsittelemme näitä perustavia sosiaalisia suhteita, pääoman ja työvoiman välistä luokkasuhdetta, ja toiseksi resurssien kohdentamista ja tavaroiden jakamista markkinoiden kautta. (Blauwhof 2010, 3-4.)

KESTÄVÄN TULEVAISUUDEN TÄRKEYSJÄRJESTYS

Mutta palataanpa reaali politiikkaan. Mikä painaa tänä päivänä eniten: ympäristön tila, josta ihmisten hyvinvointi ja talous ovat lopulta riippuvaisia vai mahdollisimman nopea voittojen tekeminen? Sternin raportissa (2006) arvioitiin, että jos tavoittelisimme 550 ppm:n hiilidioksiditasoa, se vähentäisi globaalia bruttokansantuotetta yhden prosentin verran vuoteen 2050 mennessä.⁶ Hieman kunnianhimoisempi tavoite, 450 ppm, maksaisi raportin mukaan kolme kertaa enemmän (Hamilton, 2010).

Ilmastonmuutoksen seurausten kannalta, ero 450 ja 550 ppm:n välillä, on valtava. Sternin raportin laatijat suosittelivat kuitenkin poliitikoille, että lasku 450 ppm:ään olisi liian kallista, liian kova hinta siitä, että ilmastonmuutoksen tuhoisimpia vaikutuksia olisi voitu vähentää ja välttää.

Tänä päivänä voimme todeta ilmasto-tieteen edellyttämän päästövähennystason olevan paljon näitä tasoja tiukempi, jos haluamme välttää suurimmat katastrofit. Tämä osoittaa, kuinka nykyisessä politiikassa kasautuminen kasautumisen vuoksi, kasvu kasvun

**ILMASTOPOLITIikka MENE
JO KOHTI KATASTROFIA, EHKÄ
SELLAISILLA VAUHDILLA,
ETTEMME EHDI VAIKUTTAA
SIIHEN RIITTÄVÄN NOPEASTI.
KATASTROFEJA ODOTELLE
SSA VOIMME KEHITELLÄ YHTEI
STEN EKOSYSTEEMIEN JA TUO
TANNON YHTEENSOVITTAMISTA.**

vuoksi, on tärkeämpää kuin kestävän tulevaisuuden tavoittelu (Hamilton, 2010).

Ilmastopolitiikka menee jo kohti katastrofia, ehkä sellaisella vauhdilla, ettemme ehdi vaikuttaa siihen riittävän nopeasti. Katastrofeja odotellessa voimme kehittää yhteisten ekosysteemien ja tuotannon yhteensovittamista.

Ympäristötieteiden ja -politiikan tulisi huomioida pääoman ja työvoiman välinen suhde sekä tuotannon uusi järjestäytyminen. Samalla luonnonvarojen käytölle ja päästöille tulisi olla tiukka katto. Kestävän tulevaisuuden tavoittelun kannalta tarvitaan enemmän luonnonsuojelua luonnonsuojelun vuoksi, ei uusia kaupankäynti- ja spekulointikohteita. ✕

Elina Turunen on valtiotieteiden kandidaatti, joka toimii commons-verkostossa ja ympäristökysymysten parissa.

Kristoffer Wilén on sosio-ekologinen ekonomi ja väitöskirjatutkija.

⁶ Tämä tarkoittaa, että ilman minkäänlaista ilmastopoliittista väliintuloa, globaali bkt olisi kasvanut tietyn suuruisesti tammikuussa vuonna 2050. Väliintulon myötä, joka mahdollistaisi 550 ppm:n rajassa pysymistä, globaali bkt olisi kasvanut yhtä suureksi vasta toukokuussa vuonna 2050. Neljä kuukautta oli raportin laatijoiden mielestä hyväksyttävä aika odottaa, että bkt nousisi samalle tasolle. Niin paljon he olivat valmiina tinkimään kasvutavoitteesta, jotta saisimme 550 ppm:ään tähtäävän ilmastotavoitteen, joka sekin tietäisi tuhoisia seurauksia.

LÄHTEET

- × BBC. (2007) Biodiversity 'fundamental' to economics. Saatavilla: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/6432217.stm>.
- × Blauwhof, F. (2010) "The limits of capital accumulation – Radical analysis and strategy." Conference proceedings. 2nd Conference on Economic Degrowth For Ecological Sustainability and Social Equity. 26th–29th March 2010, Barcelona.
- × Costanza, R. (2006) Nature: Ecosystems without commodifying them. *Nature* 443.
- × Daly, H.E. (1996) *Beyond growth: The economics of sustainable development*. Beacon, Boston.
- × Daly, H.E. ja Farley, J. (2010) *Ecological Economics: Principles and Applications*. (Second edition). Island Press, Washington DC.
- × De Angelis, M. (2009) "The tragedy of the capitalist commons". *Turbulence* 2009(5), 32–33.
- × Defrancesco, E. & C. Ford Runge (2006) "Exclusion, Inclusion, and Enclosure: Historical Commons and Modern Intellectual Property". *World Development* 34(10), 1713–1727.
- × Dyer-Witthford, N. (2006) "The Circulation of the Common." Paper presented at the conference on Immaterial Labour, Multitudes and New Social Subjects: Class Composition in Cognitive Capitalism, Saturday 29th and Sunday 30th April 2006, King's College, University of Cambridge. [www.fims.uwo.ca/people/faculty/dyerwitthford/Commons2006.pdf].
- × Final Declaration. Peoples' Summit in Rio+20 for Social and Environmental Justice in defense of the commons, against the commodification of life. Rio de Janeiro, 15 to 22 June 2012. <http://rio20.net/en/propuestas/final-declaration-of-the-people%E2%80%99s-summit-in-rio-20>.
- × Gómez-Baggethun, E. ja Ruiz-Pérez, M. (2011) Economic Valuation and the commodification of ecosystem services. *Progress in Physical Geography* 35 (5), 613–628.
- × Gómez-Baggethun, E., de Groot, R., Lomas, P.L. ja Montes, C. (2010) The history of ecosystem services in economic theory and practice: from early notions to markets and payment schemes. *Ecological Economics* 69 (6), 1209–1218.
- × Greenpeace Press Statement: "Rio+20 Earth Summit- a failure of epic proportions." June 22, 2012. <http://www.greenpeace.org/international/en/press/releases/Greenpeace-Press-Statement-Rio20-Earth-Summit-a-failure-of-epic-proportions/>.
- × Hamilton, C. (2010) *Requiem for a species: why we resist the truth about climate change*. Earthscan, Lontoo.
- × Hardin, G. (1968) The tragedy of the commons. *Science* 162, 1243–1248.
- × Hardt, M. & A. Negri (2009) *Commonwealth*. Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- × Harvey, D. (2010) *The Enigma of Capital: And the Crises of Capitalism*. Oxford University Press, New York; Profile, cop., Lontoo.
- × Julkunen, R. (2008) *Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista*. Vastapaino, Tampere.
- × Kallis, G., Martinez-Alier, J., Norgaard, R. (2009) Paper assets, real debts. An ecological–economic exploration of the global economic crisis. *Critical Perspectives on International Business* 5(1/2), 14–25.
- × Kapp, K.W. (1970) Environmental disruption and social costs: a challenge to economists. *Kyklos* 23 (4), 833–848.
- × Martínez-Alier, J. (2002) *The environmentalism of the poor: a study of ecological conflicts and*

valuation. Edward Elgar, Cheltenham.

- × Martínez-Alier, J. ja O'Connor, M. (1999) Distributional issues: an overview. Teoksessa: J. Van den Bergh (toim.), *Handbook of environmental and resource economics*. Edward Elgar, Cheltenham.
- × Martínez-Alier, J., Munda, G., O'Neill, J. (1998) Weak comparability of values as a foundation for ecological economics. *Ecological Economics* 26 (3), 277-286.
- × McCauley, D. J. (2006) Selling out on nature. *Nature* 443 (7), 27-28.
- × Millennium Ecosystem Assessment (2005) *Ecosystems and Human Well-Being: Synthesis*. Island Press, Washington DC.
- × Norgaard, R. (2010) Ecosystem services: From eye-opening metaphor to complexity blinder. *Ecological Economics* 6 (1), 1219-1227.
- × O'Neill, J., Holland, A. ja Light, A. (2008) *Environmental Values*. Routledge, Lontoo.
- × Petitjean, O. (2012) "Introduction. Commons, a Model for the Future". In *Commons, a model for managing natural resources*. A Publication of Ritimo, June 2012. Pariisi.
- × Spangenberg, J.H. ja Settele, J. (2010) Precisely incorrect? Monetising the value of ecosystem services. *Ecological Complexity* 7 (3), 327-337.
- × Spash, C.L. (2008) How Much is that Ecosystem in the Window? The One with the Bio-diverse Trail. *Environmental Values* 17 (2), 259-284.
- × Spash, C.L. (2009) The new environmental pragmatists, pluralism and sustainability. *Environmental Values* 18 (3), 253-256.
- × Spash, C.L. (2011) Social Ecological Economics: Understanding the Past to See the Future. *American Journal of Economics and Sociology* 70 (2), 340-375.
- × Spash, C.L. ja Aslaksen, I. (2012) Re-establishing an Ecological Discourse in the Debate over the Value of Ecosystems and Biodiversity. Julkaisematon työpäpaperi. Saatavilla: http://www-sre.wu.ac.at/sre-disc/sre-disc-2012_05.pdf.
- × Stern, N. (2006) *Stern Review on the Economics of Climate Change*. UK Government Economic Service, London. http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/stern_review_report.cfm.
- × Van Laerhoven, F. & E. Ostrom (2007) Traditions and Trends in the Study of the Commons. *International Journal of the Commons* 1(1), 3-28.
- × YK (1982) World Charter for Nature. Saatavilla: <http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm>.